

ეთნიკური უმცირესობების სახელმწიფო პოლიტიკის ევროკავშირის ასოცირების
ხელშეკრულებასთან თავსებადობა

თორნიკე ყრუაშვილი

ვანო გომურაშვილი

პოლიტიკის ანალიზისა და საჯარო პოლიტიკის სამაგისტრო პროგრამა

პოლიტიკის მეცნიერების სამაგისტრო პროგრამა

სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

E-mail: tornike.kruashvili883@sps.tsu.edu.ge

E-Mail: gomurashvilivano2001@gmail.com

აბსტრაქტი

აღნიშნული კვლევა ეხმიანება ეთნიკური უმცირესობების სახელმწიფო პოლიტიკის ევროკავშირის ასოცირების ხელშეკრულებასთან თავსებადობას. კვლევის მიზანია, შევისწავლოთ, თუ რა თავისებურებებითაა ასახული ეთნიკური აზერბაიჯანელების სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაციის გზაზე არსებული გამოწვევები სახელმწიფო პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმაში და რამდენად ითვალისწინებს სახელმწიფო სტრატეგია ევროკავშირის სტანდარტებსა და ასოცირების ხელშეკრულებით ნაკისრ ვალდებულებებს. კვლევის მიზნიდან გამომდინარე განისაზღვრა ორი კვლევითი კითხვა: როგორ ვლინდება ეთნიკური უმცირესობების სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაციის გამოწვევები და სამოქმედო მექანიზმები სახელმწიფო პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმაში და რამდენად ჰარმონიზებულია სახელმწიფო პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმაში ეთნიკური უმცირესობების დაცვისა და ინტეგრაციის პრიორიტეტები ევროკავშირის სტანდარტებთან.

კვლევა ეყრდნობა თვისებრივი კვლევის მეთოდებს, კერძოდ შედარებითი ანალიზის მეთოდსა და სიღრმისეული ინტერვიუს ანალიზს. საკითხი აქტუალურია და სიახლეა, ვინაიდან და რადგანაც ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაცია თანამედროვე დემოკრატიული მმართველობის გადამწყვეტი ასპექტია. ვინდიშერის 2015 წლის კრიტერიუმების მიხედვით გასათვალისწინებელია სამი ძირითადი ფაქტორი: თანაბარი მოპყრობის უფლება, მრავალფეროვნების ხელშეწყობა და კულტურულ, სოციალურ, პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ცხოვრებაში ეფექტური ჩართვის შესაძლებლობა. ეს კვლევა აანალიზებს საქართველოს 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმის შესაბამისობას ამ კრიტერიუმებთან, ევროკავშირის სტანდარტების კონტექსტში, განსაკუთრებით ასოცირების შეთანხმების ფარგლებში.

საკვანძო სიტყვები : ეთნიკური უმცირესობები, აზერბაიჯანელი მოქალაქეები, ევროკავშირი, ასოცირების ხელშეკრულება

შესავალი

ჩვენს თანამედროვეობაში არაერთ ევროპულ სახელმწიფოში მწვავედ დგას ეთნიკური ჯგუფების ინტეგრაციის საკითხები (windischer, 2015). მათი დაცვა რამდენიმე ასპექტითაა მნიშვნელოვანი: იდენტობის შენარჩუნება, თანასწორუფლებიანობა და რაც მთავარია, სოციალურ - პოლიტიკურ და კულტურულ ცხოვრებაში ჩართულობის ზრდის ხელშეწყობა(OHCHR, 2010). არაერთი მკვლევარი მიიჩნევს, რომ დემოკრატიული პროცესები ხელს უწყობს ეთნიკური ჯგუფების უფლებების დაცვას (windischer,2015). თუმცა აღსანიშნავია, რომ ავტორთა ნაწილი განსხვავებულ მსჯელობას ავითარებს, რომ დემოკრატიზაცია ეთნიკური ჯგუფებისკენ მიმართულ პოლიტიკას განსხვავებულად აყალიბებს, რაც მათ “თამაშვარე” მდგომარეობაში ტოვებს (Bernard & Haklai, 2014). არსებული გამოწვევების საპასუხოდ ევროპული მთავრობები ცდილობენ შეიმუშავონ კონკრეტული სახელმწიფო პოლიტიკა, რათა ხელი შეუწყონ უმცირესობათა სრულფასოვან ინტეგრაციას(Duyvene & koompans, 2005). ეთნიკური უმცირესობების უფლებების დაცვა და ინტეგრაცია აქტუალური საკითხია საქართველოშიც, სადაც ეთნიკური უმცირესობათა წილი მოსახლეობის დაახლოებით 14%-ს შეადგენს, საიდანაც დომინანტია ორი ჯგუფი: ეთნიკური აზერბაიჯანელები და სომხები (საქსტატი, 2020). ჩვენს ქვეყანაში ეთნიკური ჯგუფების ინტეგრაცია საკმაოდ ხანგრძლივი და კომპლექსური პროცესია, რაც გაწერილია სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის სახელმწიფო გეგმაში. გარდა ამისა, საქართველო ეთნიკური უმცირესობების დაცვის არაერთი კონვენციის ხელმომწერია, მათ შორის, ქვეყანას კონკრეტული ვალდებულებები ნაკისრი აქვს ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულებით, რაც ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის ხელშეწყობას გულისხმობს(სახელმწიფო მინისტრის აპარატი, 2021). მიუხედავად ამისა, არაერთი კვლევა მოწმობს, რომ ეთნიკური აზერბაიჯანელების შემთხვევაში თავს იჩენს ისეთი პრობლემები, როგორცაა ენობრივი ბარიერი, დაბალი პოლიტიკური და სამოქალაქო ჩართულობა თუ სხვა (კანდელაკი, 2020). შესაბამისად, მეტად აქტუალური და მნიშვნელოვანია სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმის შეფასება და განსაზღვრა იმისა, თუ რამდენად თავსებადია ევროკავშირის სტანდარტებთან და როგორ პასუხობს იგი არსებულ გამოწვევებს. კვლევის სიახლეს წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმა შეფასდება და გაანალიზდება კონკრეტული ინდიკატორების მეშვეობით, რაც ევროკავშირის სტანდარტებთან საქართველოს სახელმწიფო პოლიტიკის თავსებადობის ანალიზს ნათელსა და შესაძლებელს გახდის. ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმებასთან ეთნიკური უმცირესობების სახელმწიფო პოლიტიკის თავსებადობის საკითხი შედარებით ახალია ევროინტეგრაციის ბოლო დროს განვითარებული მოვლენებისა და სტანდარტების განვითარებასთან დაკავშირებით. აღმოსავლეთ ევროპისა და სამხრეთ კავკასიის ბევრმა ქვეყანამ მხოლოდ ახლახან გააძლიერა მცდელობები ევროკავშირთან მისადგომად. ეს თანხვედრა გულისხმობს ევროკავშირის მკაცრი სტანდარტების დაცვას ადამიანის უფლებებისა და ეთნიკური უმცირესობების მიმართ მოპყრობის შესახებ. ვინაიდან ევროკავშირი მუდმივად ანახლებს თავის მოლოდინებს, ქვეყნები, რომლებიც ეძებენ უფრო მჭიდრო კავშირებს, უნდა მოარგონ თავიანთი პოლიტიკა, რათა უზრუნველყონ ეთნიკური უმცირესობების უფლებების დაცვა და ხელშეწყობა. დღესდღეობით ეს განვითარებადი ლანდშაფტი ამ საკითხს განსაკუთრებულად აქტუალურ და ახალს ხდის.

ლიტერატურის მიმოხილვა

21-ე საუკუნეში დემოკრატიის განმტკიცება და განვითარება საქართველოს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ამოცანას წარმოადგენს. დემოკრატიის ხარისხის გაუმჯობესება შეუძლებელია ისეთი ასპექტების გათვალისწინების გარეშე, როგორცაა სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება, ტოლერანტობა, მრავალფეროვნება, აზერბაიჯანელი უმცირესობების უფლებების დაცვა და მათი ინტეგრაციის ხელშეწყობა (Rovny, 2021).

დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობის პროცესში მნიშვნელოვანია, რომ ეთნიკური უმცირესობების უფლებები მაქსიმალურად იყოს დაცული. მითუმეტეს, როცა საქართველოს გეზი ევროპული სტრუქტურებისკენ აქვს აღებული და სულ ცოტა ხნის წინ მიიღო კანდიდატის სტატუსი, ამის ფონზე სულ უფრო და უფრო საჭირო ხდება, რომ ეთნიკურ აზერბაიჯანელებს ჰქონდეთ თვითგამოხატვის, თვითრეალიზაციისა და სხვადასხვა სამოქალაქო თუ პოლიტიკურ პროცესებში ჩართულობის შესაძლებლობა, ისევე, როგორც ეს საქართველოს სხვა მოქალაქეებს შეუძლიათ. ეთნიკური უმცირესობების პოლიტიკა აუცილებელია ისტორიული უსამართლობის გამოსასწორებლად და სისტემური დისკრიმინაციის მოსაგვარებლად (Smith, 2010). ისტორიულად მარგინალიზებული ჯგუფები ხშირად აწყდებიან ბარიერებს განათლების, დასაქმებისა და პოლიტიკური წარმომადგენლობის თანაბარი შესაძლებლობების მიმართ. პოლიტიკა, რომელიც პრიორიტეტად ანიჭებს პოზიტიურ ქმედებებს და მიზანმიმართულ ინტერვენციებს, მიზნად ისახავს გაათანაბროს სათანაშო მოედანი და უზრუნველყოს რესურსებსა და შესაძლებლობებზე თანაბარი წვდომა (Jones, 2015).

უფრო მეტიც, ეთნიკური უმცირესობების პოლიტიკა ხელს უწყობს ინკლუზიურ მმართველობას სხვადასხვა წარმომადგენლობისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მონაწილეობის უზრუნველყოფის გზით (Miller, 2012). წარმომადგენლობა მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ პოლიტიკურ ინსტიტუტებში, არამედ საჯარო ადმინისტრაციაშიც, სადაც პოლიტიკა შეიძლება შემუშავდეს ყველა მოქალაქის, მათ შორის ეთნიკური უმცირესობების საჭიროებებისა და მისწრაფებების ასახვაზე (Varshney, 2002).

როგორც წესი, ინკლუზიურობა ამცირებს ეთნიკური დაძაბულობისა და კონფლიქტების რისკს, რაც ხელს უწყობს უფრო სტაბილურ და ჰარმონიულ საზოგადოებას.

ეთნიკური უმცირესობების პოლიტიკა აუცილებელია მულტიკულტურულ საზოგადოებებში სოციალური სამართლიანობის, ინკლუზიური მმართველობისა და სოციალური ერთიანობის მისაღწევად. ისტორიული უსამართლობის მოგვარებით, წარმომადგენლობის ხელშეწყობით და ინკლუზიურობის ხელშეწყობით, ეს პოლიტიკა ხელს უწყობს უფრო სამართლიან და ჰარმონიულ საზოგადოებას, სადაც თითოეულ ინდივიდს შეუძლია აყვავდეს (Smith, 2010).

სწორედ მულტიკულტურალიზმის თეორია გულისხმობს ტოლერანტობის არსებობასა და მრავალფეროვნების ხელშეწყობას. თეორია მიზნად ისახავს ისეთი საზოგადოების შექმნას, რომელიც იქნება ტოლერანტული. მულტიკულტურალიზმი შესაძლოა წარმოჩინდეს, როგორც მთავარი ორიენტირი ეთნიკური უმცირესობებისთვის სამართლიანი შესაძლებლობების უზრუნველყოფის გზაზე. კიმილიჩკა ასევე საუბრობს სახელმწიფოს, როგორც მთავარი აქტორის, მნიშვნელოვან როლზე ეთნიკური უმცირესობებისთვის შესაბამისი პოლიტიკის შემუშავებისა და

სამართლიანი გარემოს შექმნის პროცესში. მისი თქმით, მნიშვნელოვანია ეთნიკური უმცირესობების სამოქალაქო ინტეგრაციის შესაბამისი პოლიტიკის არსებობა, რაც უპირველეს ყოვლისა, განათლების სექტორში უნდა აისახოს (Kymlichka, 2007).

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ პოსტსაბჭოთა პოლიტიკურ სისტემებში, როგორცაა მაგალითად საქართველო, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმგვარი პოლიტიკური კურსის გატარება, რაც ხელს შეუწყობს ეთნიკური უმცირესობების უფლებათა დაცვასა და დემოკრატიული ფასეულობების დამკვიდრებას. წარსულის გამოცდილებით შესაძლოა ითქვას, რომ საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ, დამოუკიდებელი სახელმწიფოს ფორმირებისას საქართველოში შეინიშნებოდა ეთნონაციონალიზმის გაღვივების პროცესი, რამაც ეთნიკური ნიშნით დისკრიმინაცია წახალისა. რაც შეეხება დღეს არსებულ ვითარებას, ამ მხრივ პოლიტიკურ-კულტურული ლანდშაფტი მნიშვნელოვნად შეცვლილია, თუმცა ეთნიკური აზერბაიჯანელების წინაშე არაერთი ტიპის გამოწვევა დღესაც მრავლადაა (სორდია, 2014).

ეთნიკურ უმცირესობასთან დაკავშირებულ საკითხებზე ზრუნვა ჯერ კიდევ 2004 წლიდან იწყება, რაც დაკავშირებული იყო მათი სამოქალაქო ინტეგრაციის დაჩქარებასთან. 2005 წელს საქართველოს პარლამენტმა ევროპის საბჭოს ეთნიკური უმცირესობების დაცვის შესახებ ჩარჩო - კონვენციის რატიფიკაცია მოახდინა, რაც წარმოადგენდა ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ბერკეტს ამ ჯგუფების უფლებების დაცვისთვის. სწორედ აღნიშნული ჩარჩო-კონვენციის თანახმად, ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს უნდა ჰქონდეთ სამოქალაქო და პოლიტიკურ პროცესებში სრულფასოვანი მონაწილეობის, განათლების მიღებისა და სხვა შესაძლებლობები (ფირანიშვილი, 2022).

დღესდღეობით საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრები ეთნიკური აზერბაიჯანელების უფლებები კანონის დონეზე გათანაბრებულია მკვიდრი მაცხოვრებლების უფლებებთან, რაც გამყარებულია საქართველოს კონსტიტუციით. თითოეული ადამიანი თანასწორია კანონის წინაშე და აქვს თავისუფალი ნების გამოხატვის უფლება. ნებისმიერ მოქალაქეს შეუძლია მიიღოს ნებისმიერი მატერიალური თუ არამატერიალური სიკეთე, რომელიც დაკავშირებულია სახელმწიფო პროგრამასთან და სახელმწიფო სერვისებთან (საქართველოს მთავრობა, 2015).

მნიშვნელოვანია, გავიხსენოთ 2014 წელს გაფორმებული ასოცირების შესახებ ხელშეკრულება საქართველოსა და ევროკავშირის შორის, რომლის მთავარ მიზანს დემოკრატიული რეფორმების გატარება წარმოადგენდა. სწორედ აქ იკვეთებოდა, ეთნიკურ უმცირესობათა უფლებებისა და კულტურული მრავალფეროვნების დაცვის მოთხოვნა, რაც შემდგომში ეროვნულ სტრატეგიაშიც იქნა გათვალისწინებული (NIMD, 2007).

საქართველოში ეთნიკური აზერბაიჯანელის სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაციის სამოქმედო გეგმასა და სტრატეგიაზე პასუხისმგებელია შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრის აპარატი, რომლის ხელმძღვანელობითაც შემუშავებულია „სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის სახელმწიფო სტრატეგია და 2015–2020წწ. სამოქმედო გეგმა“. ამ სტრატეგიაში ჩამოყალიბებულია ეთნიკურ უმცირესობათა უფლებების დაცვისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის უზრუნველყოფის მექანიზმები და

განსაზღვრულია სამთავრობო უწყებათა ამოცანები აღნიშნულის მისაღწევად (საქართველოს მთავრობა, 2015).

სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაცია არის ის პროცესი, რომლის გარეშეც წარმოუდგენელია, რომ ეთნიკურმა აზერბაიჯანელებმა საქართველოში თავი სრულფასოვან მოქალაქეებად იგრძნონ და მიიღონ ყველა ის შესაძლებლობა, სახელმწიფო პროგრამა თუ სერვისი, რითაც ადგილობრივი ქართველები სარგებლობენ. აქვე საინტერესოა განიმარტოს, თუ რას გულისხმობს სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაცია. სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაცია გულისხმობს ეთნიკური ჯგუფის წარმომადგენლების სამოქალაქო, სოციალურ და პოლიტიკურ პროცესებში მონაწილეობისათვის პირობების შექმნას. საუბარია ისეთ პოლიტიკურ პროცესებზე, როგორცაა არჩევნებსა და განხილვებში მონაწილეობა, წარმომადგენლობითობის შეუზღუდაობა და სხვა(გორგოძე, 2008).

მართალია, ეთნიკურ უმცირესობებთან დაკავშირებით საქართველო არაერთი ევროპული კონვენციისა და აქტის წევრია, ასევე, როგორც აღვნიშნეთ, შემუშავებულია ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის სახელმწიფო პოლიტიკა, თუმცა ეთნიკური აზერბაიჯანელების სამოქალაქო და პოლიტიკური ჩართულობის დონე დაბალია, რაც დღემდე ჩვენი ქვეყნისთვის მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება.

კვლევის მეთოდოლოგია

კვლევის მიზანია, შევისწავლოთ, თუ რა თავისებურებებითაა ასახული ეთნიკური აზერბაიჯანელების სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაციის გზაზე არსებული გამოწვევები სახელმწიფო პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმაში და რამდენად ითვალისწინებს სახელმწიფო სტრატეგია ევროკავშირის სტანდარტებსა და ასოცირების ხელშეკრულებით ნაკისრ ვალდებულებებს. კვლევის მიზნიდან გამომდინარე განისაზღვრა კვლევითი კითხვები:

- როგორ ვლინდება ეთნიკური აზერბაიჯანელი უმცირესობების სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაციის გამოწვევები და სამოქმედო მექანიზმები სახელმწიფო პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმაში?
- რა ძირითად ფაქტორებზეა ყურადღება გამახვილებული სახელმწიფო პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმაში ეთნიკური უმცირესობების დაცვისა და ინტეგრაციის პრიორიტეტების ევროკავშირის სტანდარტებთან ჰარმონიზაციის პროცესში ?

საკითხის სპეციფიკიდან გამომდინარე, გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის მეთოდი, კერძოდ კვლევის შედარებითი ანალიზი, რომლის ფარგლებშიც მოხდება დოკუმენტების განხილვა. კვლევის პროცესში გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის კიდევ ერთ ტექნიკა, სიღრმისეული ინტერვიუ, რომელიც ჩატარდა ნახევრადსტრუქტურირებული კითხვარის მეშვეობით. კვლევის ფარგლებში ჩატარდა 5 სიღრმისეული ინტერვიუ, როგორც დარგის სპეციალისტებთან, ისე პირებთან, რომელთაც მონაწილეობა მიუღიათ სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავების პროცესში. სიღრმისეული ინტერვიუების საშუალო ხანგრძლივობა შეადგენს 35-40 წუთს. შესასწავლი დოკუმენტებისთვის გამოყენებულია მიზნობრივი ჰომოგენური შერჩევა. სიღრმისეული ინტერვიუებისთვის გამოყენებულია მიზნობრივი ჰეტეროგენული შერჩევა, რაც გულისხმობს

იმას, რომ რესპონდენტები შერჩეულნი იქნებიან სხვადასხვა გამოცდილებით, რათა აღმოვაჩინოთ საკვანძო საკითხები და გაზიარებული მახასიათებლები. 2 ინტერვიუ ჩატარდა დარგის სპეციალისტთან, ხოლო 3 ინტერვიუ - იმ პირებთან, რომელთაც უმცირესობების სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებაში მონაწილეობის გამოცდილება გააჩნიათ. რაც შეეხება სახელმწიფო პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმისა და ევროკავშირის, კონკრეტულად ასოცირების ხელშეკრულების სტანდარტებთან თავსებადობის დასადგენად გამოყენებულია ვინდიშერის მიერ განსაზღვრული სამი ინდიკატორი: 1. თანაბარი მოპყრობის უფლება; 2. მრავალფეროვნების ხელშეწყობა; 3. კულტურულ, სოციალურ, პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ცხოვრებაში ეფექტური ჩართულობის შესაძლებლობა (Windischer, 2015).

კვლევის ლიმიტი: კვლევა არ ანალიზებს ეთნიკური უმცირესობების სახელმწიფო პოლიტიკით განსაზღვრული პრიორიტეტებისა და ამოცანების განხორციელების პროცესს. ასევე არ აფასებს პოლიტიკის წარმატება/წარუმატებლობას

დისკუსია / დებატები

დღესდღეობით საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრები ეთნიკური აზერბაიჯანელების უფლებები კანონის დონეზე გათანაბრებულია მკვიდრი მაცხოვრებლების უფლებებთან, რაც გამყარებულია საქართველოს კონსტიტუციით. თითოეული ადამიანი თანასწორია კანონის წინაშე და აქვს თავისუფალი ნების გამოხატვის უფლება. ნებისმიერ მოქალაქეს შეუძლია მიიღოს ნებისმიერი მატერიალური თუ არამატერიალური სიკეთე, რომელიც დაკავშირებულია სახელმწიფო პროგრამასთან და სახელმწიფო სერვისებთან (საქართველოს მთავრობა, 2015). ჩვენს თანამედროვეობაში არაერთ სახელმწიფოში მწვავედ დგას ეთნიკური აზერბაიჯანელების სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაციის საკითხი. საყურადღებოა, რომ ეთნიკური აზერბაიჯანელების ინტეგრაციის პროცესთან დაკავშირებული გამოწვევები უცხო არ არის საქართველოსთვისაც, სადაც ეთნიკური ჯგუფები ქვეყნის მოსახლეობის დაახლოებით 14%-ს წარმოადგენს (საქსტატი, 2020). აღსანიშნავია ევროკავშირთან ინტეგრაციის გზაზე დადებული ასოცირების ხელშეკრულება, სადაც ნათლადაა წარმოდგენილი, რომ სახელმწიფომ უნდა იზრუნოს ეთნიკური ჯგუფების უფლებების დაცვაზე. სწორედ ამ ყველაფრის გათვალისწინებით, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებას, სახელმწიფო დოკუმენტების შექმნას და სწორი, მიზანმიმართული სამოქმედო გეგმის ჩამოყალიბებას, რათა ეთნიკური უმცირესობების ინკლუზიურობა ქვეყანაში დაცული იყოს. სწორედ ამიტომ კვლევის მიზანია შევისწავლოთ, თუ რა თავისებურებებითაა ასახული ეთნიკური აზერბაიჯანელების სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაციის გზაზე არსებული გამოწვევები სახელმწიფო პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმაში და რამდენად თავსებადია სახელმწიფო სტრატეგია ევროკავშირის სტანდარტებსა და ასოცირების ხელშეკრულებით ნაკისრ ვალდებულებებთან.

სიღრმისეული ინტერვიუების ანალიზმა აჩვენა, რომ ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის სახელმწიფო დოკუმენტი და კონკრეტულად კვლევის ობიექტი, 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმა ხასიათდება მნიშვნელოვანი გამოწვევებითა და ხარვეზებით. ექსპერტების მოსაზრებები და შეფასებები სახელმწიფო პოლიტიკისა და დოკუმენტების გარშემო მეტ-ნაკლებად არის ერთგვაროვანი, რაც შეეხება ეთნიკური აზერბაიჯანელების სახელმწიფო პოლიტიკის

ევროკავშირთან, ასოცირების ხელშეკრულებასთან თავსებადობის საკითხს, აქ ექსპერტების შეფასებები მეტ-ნაკლებად განსხვავებულია და წარმოდგენილია, როგორც პოზიტიური, ისე ნეგატიური შეფასებები. სიღრმისეული ინტერვიუების შედეგად შესაძლოა გამოვყოთ რამდენიმე მნიშვნელოვანი ასპექტი. ექსპერტები თანხმდებიან, რომ ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის სახელმწიფო დოკუმენტი ზოგადია და დაცლილია შინაარსობრივი მხარისგან, ასევე იქ წარმოდგენილი დონისძიებებისა და მექანიზმების ერთობლიობა არ ეფუძნება ვალიდურ კვლევებს. სწორედ აქ იჩენს თავს მთავარი პრობლემა, კვლევამ ცხადყო ისიც, რომ ხშირ შემთხვევაში ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს და სამოქალაქო საზოგადოებას არ ეძლევათ შესაძლებლობა აქტიურად ჩაერთონ სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავების პროცესში, რაც ისევ და ისევ აზიანებს ეთნიკური აზერბაიჯანული ჯგუფების სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაციის პროცესს.

ექსპერტები თანხმდებიან იმის შესახებაც, რომ 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმა წინა წლებისგან განსხვავებით თითქმის არ შეიცავს მნიშვნელოვან სიახლეს და შესაბამისად, კვლავ ვერ პასუხობს სტრატეგიულ პრიორიტეტებს. “სამოქმედო გეგმაში ხშირად არ არის ასახული პრიორიტეტული საკითხები იმ დონეზე, რომ უპასუხოს თემის საჭიროებებს, ისე სტრატეგიის დოკუმენტს” (სიღრმისეულ ინტერვიუ, რესპონდენტი N1). გარდა აღნიშნულისა, სახელმწიფო დოკუმენტი და 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმა პრობლემურია მასში ეთნიკური აზერბაიჯანელების გამოწვევების ასახვის კუთხითაც. კვლევის პროცესში გამოიკვეთა, რომ არსებობს კრიტიკული გამოწვევები, რომლებიც საერთოდ არ არის იდენტიფიცირებული სტრატეგიულ დოკუმენტში. ამავე კუთხით საინტერესოა ის ფაქტიც, რომ ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის გამოწვევები ასახულია მხოლოდ სახელმწიფოს პრიზმიდან და იგნორირებულია თავად ეთნიკური ჯგუფებისა და სამოქალაქო საზოგადოების რეკომენდაციები - “არანაირი უმცირესობების სულისკვეთება, არანაირი რეალური პრობლემები, საჭიროებები, არანაირი ინტეგრაცია” (სიღრმისეული ინტერვიუ, რესპონდენტი N2).

რაც შეეხება სახელმწიფო დოკუმენტის ევროკავშირის სტანდარტებთან თავსებადობას, ამ მხრივ სიღრმისეული ინტერვიუების ანალიზის შედეგად აზრთა სხვადასხვაობა გამოვლინდა. აგრეთვე სხვა რესპონდენტი მიიჩნევს, რომ ჰარმონიზაციის პროცესი მეტ-ნაკლებად პოზიტიური დინამიკით ვითარდება. აქვე ექსპერტი უსვამს ხაზს, რომ ევროკავშირს არ აქვს რაიმე ერთიანი სტანდარტი, არამედ იგი ეფუძნება სხვადასხვა ჩარჩო-კონვენციასა და ხელშეკრულებას. რაც შეეხება ექსპერტს მიიჩნევს, რომ მისი შეფასებები საკმაოდ კონტრასტულია. როგორც ინტერვიუს ანალიზმა ცხადყო, ექსპერტი ჰარმონიზაციის პროცესს ნეგატიურად აცხადებს და აღნიშნავს, რომ სახელმწიფო პოლიტიკასა და კოპენჰაგენის სტანდარტებს, ასოცირების ხელშეკრულებას შორის შინაარსობრივი კუთხით დიდი აცდენაა, თუმცა სტრუქტურულად, ფორმალურად შეინიშნება თანხვედრა. კვლევამ ცხადყო ისიც, რომ სახელმწიფო პოლიტიკის განხორციელების დონეზე ევროკავშირის სტანდარტები თითქმის არ არის გათვალისწინებული, რაც შეინიშნება სახელმწიფო დოკუმენტით გათვალისწინებულ ხუთივე სტრატეგიულ პრიორიტეტში.

ამდენად, სიღრმისეული ინტერვიუების ანალიზის შედეგად საკითხის გარშემო გამოიკვეთა, რომ:

1. ეთნიკური უმცირესობების სახელმწიფო პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმა არის ზოგადი, დაცლილია შინაარსისგან და თითქმის არ არის თანხვედრაში სტრატეგიულ პრიორიტეტებთან. (მაგალითისთვის, გამოწვევებსა და შესაბამის ამოცანებს შორის არის აცდენა);
2. დოკუმენტი პრობლემურია ეთნიკური უმცირესობების გამოწვევების ასახვის კუთხით. იკვეთება გულგრილი და ზერელე დამოკიდებულება სახელმწიფოს მხრიდან. სამოქმედო გეგმა შემუშავებულია მხოლოდ სახელმწიფოს გადმოსახედიდან, მასში ძირითადად არ მონაწილეობენ ეთნიკური უმცირესობებისა და სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლები. მაგალითისთვის, სამოქმედო გეგმის მიხედვით, ეთნიკური უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონებში 2021-22 წლებში 40-მდე სკოლისა და 20-მდე ბაღის რეაბილიტაცია განხორციელდა, თუმცა სტატისტიკური მონაცემები მოწმობს, რომ სხვა რეგიონებთან შედარებით, საგანმანათლებლო დაწესებულებების რაოდენობის კუთხით მდგომარეობა კვლავ სავალალოა.
3. პრობლემურია გამოწვევების იდენტიფიცირების გზა, შესაბამისად, ვერ ხდება მისი ზედმიწევნით ასახვა სამოქმედო გეგმაში. ექსპერტები თანხმდებიან, რომ არსებობს მთელი რიგი გამოწვევები, რასაც სამოქმედო გეგმა არ ეხება. (მაგ: გაირკვა, რომ სამოქმედო გეგმაში გაწერილია ღონისძიებები, რომელიც საერთოდ არ უკავშირდება არსებულ გამოწვევებსა და პრიორიტეტებს).
4. მნიშვნელოვანი საკითხია სახელმწიფო დოკუმენტის თავსებადობა ევროკავშირის სტანდარტებთან. მიუხედავად იმისა, რომ ევროკავშირს არ გააჩნია ერთიანი სტანდარტი, არსებობს გარკვეული კრიტერიუმები, რასაც საქართველო ვერ აკმაყოფილებს. კვლევამ ცხადყო, რომ სახელმწიფო დოკუმენტი ფორმალურად გამართულია, პრაქტიკაში კი მნიშვნელოვანი ხარვეზები შეინიშნება. (მაგალითისთვის, ჩავარდნაა ხუთივე პრიორიტეტულ მიმართულებაში, განსაკუთრებით სავალალო ვითარებაა ხარისხიანი განათლების მიწოდების კუთხითა და მთარგმნელობით სერვისებში).

საბოლოოდ, ინტერვიუების ანალიზის შედეგად შეიძლება ითქვას, რომ სახელმწიფო პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმაში ეთნიკური აზერბაიჯანელების სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაციის გამოწვევები არასრულად და არათანმიმდევრულადაა ასახული, რასაც სახელმწიფოს მხრიდან ეთნიკური ჯგუფების ინტერესების უგულვებელყოფა განაპირობებს. დოკუმენტში წარმოდგენილი მექანიზმები და ღონისძიებების ერთობლიობა დღეს არსებული რეალობის რელევანტური არ არის. რაც შეეხება სახელმწიფო პოლიტიკის ევროკავშირის სტანდარტებთან ჰარმონიზაციის პროცესს, შესაძლოა ითქვას, რომ სახელმწიფო დოკუმენტი ნაწილობრივ თავსებადია.

ეთნიკური უმცირესობების სახელმწიფო პოლიტიკის ევროკავშირის სტანდარტებთან ჰარმონიზაციის პროცესის ანალიზი : ვინდიშერის კრიტერიუმების მიხედვით

ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაცია თანამედროვე დემოკრატიული მმართველობის გადამწყვეტი ასპექტია. ვინდიშერის 2015 წლის კრიტერიუმების მიხედვით გასათვალისწინებელია სამი ძირითადი ფაქტორი: თანაბარი მოპყრობის უფლება,

მრავალფეროვნების ხელშეწყობა და კულტურულ, სოციალურ, პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ცხოვრებაში ეფექტური ჩართვის შესაძლებლობა(Windischer, 2015). ეს თავი აანალიზებს საქართველოს 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმის შესაბამისობას ამ კრიტერიუმებთან, ევროკავშირის სტანდარტების კონტექსტში, განსაკუთრებით ასოცირების შეთანხმების ფარგლებში.

ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების მიხედვით, საქართველო ვალდებულია მოქალაქეთათვის უზრუნველყოს თანაბარი შესაძლებლობები და ანტიდისკრიმინაცია განურჩევლად სქესისა, რასობრივი ან ეთნიკური წარმომავლობისა. გარდა ამისა, ხელშეკრულებაზე ხელმოწერით, სახელმწიფო იღებს ვალდებულებას გააძლიეროს დემოკრატიული პრინციპები და კანონის უზენაესობა ეთნიკური უმცირესობების ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად და სამოქალაქო თუ პოლიტიკური ინტეგრაციის ხელშეწყობისთვის(საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 2014).

ევროკავშირის სტანდარტებთან ეთნიკური უმცირესობების სახელმწიფო პოლიტიკის თანხვედრაზე საუბრისას, საყურადღებოა, რომ შევხვით კოპენჰაგენის ხელშეკრულებას, რომელიც მოიცავს: პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და ინსტიტუციურ კრიტერიუმებს. რაც შეეხება ეთნიკურ უმცირესობებს, პოლიტიკური კრიტერიუმები ხაზს უსვამს უმცირესობების პატივისცემისა და დაცვის მნიშვნელობას. ეს მოიცავს უმცირესობათა ჯგუფების უფლებების დაცვას და ქვეყნის პოლიტიკურ, სოციალურ და ეკონომიკურ ცხოვრებაში სრული მონაწილეობის უზრუნველყოფას(Oxford Reference, 2018).

თანაბარი მოპყრობის უფლება

თანაბარი მოპყრობის უფლება ევროკავშირის ფუნდამენტური პრინციპია, რომელიც მიზნად ისახავს უზრუნველყოს, რომ ყველა ინდივიდს ჰქონდეს თანაბარი წვდომა შესაძლებლობებსა და რესურსებზე დისკრიმინაციის გარეშე. საქართველოს 2021-2022 წლების სამოქმედო გეგმა მოიცავს კონკრეტულ ზომებს, რომლებიც მიზნად ისახავს ანტიდისკრიმინაციული კანონების გაძლიერებას და ეთნიკური უმცირესობათა უფლებების დაცვის სამართლებრივი ჩარჩოს გაუმჯობესებას. მაგალითად, გეგმა ასახავს ძალისხმევას სახალხო დამცველის აპარატის ფუნქციონირების გასაუმჯობესებლად, რომელიც აკონტროლებს ადამიანის უფლებათა დარღვევებსა და დისკრიმინაციის შემთხვევებს(სამოქმედო გეგმა, 2022). ეს ზომები შეესაბამება ევროკავშირის დირექტივებს, რომლებიც ავალდებულებენ წევრ სახელმწიფოებს განახორციელონ მკაცრი ანტიდისკრიმინაციული პოლიტიკა და ხელი შეუწყონ თანაბარ მოპყრობას საზოგადოების ყველა ნაწილში.

გარდა ამისა, საქართველოს სამოქმედო გეგმა მოიცავს კონკრეტულ აქტივობებს, რომლებიც მიზნად ისახავს ანტიდისკრიმინაციული კანონების შესახებ ცნობიერების ამაღლებას ფართო საზოგადოებაში და ეთნიკურ უმცირესობებს შორის. ეს მიდგომა შეესაბამება ევროკავშირის დამოკიდებულებას საზოგადოების განათლებასა და ცნობიერებაზე, როგორც უფრო ინკლუზიური საზოგადოების ხელშეწყობის ინსტრუმენტებზე.

მრავალფეროვნების ხელშეწყობა

მრავალფეროვნების ხელშეწყობა აუცილებელია კულტურულად მდიდარი და ინკლუზიური საზოგადოების შესაქმნელად. ევროკავშირი ხაზს უსვამს კულტურულ მრავალფეროვნებას, როგორც მისი ინტეგრაციის პოლიტიკის ქვაკუთხედს, რაც წახალისებს წევრ ქვეყნებს, აღიარონ და აღნიშნონ მრავალფეროვანი კულტურული გავლენა საკუთარ მოსახლეობაში.

საქართველოს სამოქმედო გეგმაში მოცემულია ის ამოცანები და აქტივობები, რაც მეტ-ნაკლებად შეესაბამება ამ პრინციპს და მიზნად ისახავს კულტურული მრავალფეროვნების ხელშეწყობას განათლებისა და საჯარო კამპანიების მეშვეობით. მაგალითისთვის, სამოქმედო გეგმაში ცალკეული ამოცანა ეთმობა ისეთ საკითხს, როგორცაა კულტურული მრავალფეროვნების პოპულარიზაცია ფორმალურ და არაფორმალურ განათლებაში. აღნიშნულის აქტივობებად განსაზღვრულია კულტურული ფესტივალები, ფოლკლორული საღამოები თუ სხვა(სამოქმედო გეგმა, 2022). შესაძლოა ითქვას, რომ მსგავსი ღონისძიებები მისასალმებელია, თუმცა რეალურად არსებულ პრობლემასა და გამოწვევას, რაც დღეს დგას ეთნიკური აზერბაიჯანელების წინაშე, მათ მოგვარებას იგი ვერ უზრუნველყოფს.

ევროკავშირის კიდევ ერთი სტანდარტისა და ვინდიშერის ერთ-ერთი კრიტერიუმის, მრავალფეროვნების ხელშეწყობის მნიშვნელოვან მაგალითად შეგვიძლია მივიჩნიოთ ეთნიკური უმცირესობების შშმ პირთათვის ინკლუზიური გარემოს უზრუნველყოფა და მასთან დაკავშირებული აქტივობები. აღნიშნული მიდგომა მნიშვნელოვნად შეესაბამება ევროკავშირის მოთხოვნებს მრავალფეროვნების შენარჩუნებასთან დაკავშირებით.

გეგმა ნაწილობრივ მოიცავს უმცირესობათა ენების ჩართვას საგანმანათლებლო პროგრამაში. გარდა ამისა, სამოქმედო გეგმა მოიცავს კულტურული გაცვლის პროგრამებს და ფესტივალებს, რომლებიც აღნიშნავენ საქართველოს ეთნიკური აზერბაიჯანელების მემკვიდრეობასა და ტრადიციებს(სამოქმედო გეგმა, 2022).

ეფექტური ჩართულობა კულტურულ, სოციალურ, პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ცხოვრებაში

კულტურულ, სოციალურ, პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ცხოვრებაში ეფექტური ჩართვის შესაძლებლობა უმცირესობების ინტეგრაციის მნიშვნელოვანი კომპონენტია. ევროკავშირის სტანდარტები ხაზს უსვამს უმცირესობებისთვის თანაბარი შესაძლებლობების მინიჭების მნიშვნელობას, რათა სრულად მიიღონ მონაწილეობა საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა ასპექტში. საქართველოს სამოქმედო გეგმა აჩვენებს ამ პრინციპისადმი სწრაფვას რამდენიმე ძირითადი ინიციატივით.

პოლიტიკურ სფეროში ეთნიკური უმცირესობების ჩართულობის ზრდისთვის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმაში განსაზღვრულია კონკრეტული აქტივობები, რამაც უმცირესობების ადგილობრივ თუ სამთავრობო ორგანოებში დასაქმებასა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მონაწილეობას ხელი უნდა შეუწყოს. ეს მიიღწევა საარჩევნო რეფორმებითა და სხვადასხვა პროგრამით, რომლებიც შექმნილია უმცირესობათა ლიდერების გაძლიერებისა და პოლიტიკური მონაწილეობის წახალისების მიზნით. მაგალითისთვის, სამოქმედო გეგმაში, ერთ-ერთ ამოცანად განსაზღვრულია მმართველობის და თვითმმართველობის განხორციელების

პროცესში ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა ჩართულობის ხელშეწყობა, რომლის აქტივობადაც განსაზღვრულია: საჯარო მოხელეების კვალიფიკაციის ამაღლება, შესაბამისი ტრენინგ-კურსების ორგანიზება და სხვა(სამოქმედო გეგმა, 2022).

ეთნიკური უმცირესობების სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაციის ხელშეწყობის მიზნით, 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმაში გაწერილია კონკრეტული აქტივობები, რამაც საარჩევნო უფლებების შესახებ ამომრჩეველთა ცნობიერება უნდა გაზარდოს და ინფორმაციის ნაკლებობით გამოწვეული პრობლემებიც უნდა აღმოფხვრას. მაგალითისთვის, ერთ-ერთ აქტივობად განსაზღვრულია: საინფორმაციო კამპანია “ვესაუბროთ ამომრჩეველს”. (სამოქმედო გეგმა, 2022). ერთი შეხედვით აღნიშნული მიღებულ პრაქტიკას წარმოადგენს ცნობიერების ამაღლების კუთხით, თუმცა პრაქტიკა სხვა რეალობას აჩვენებს. სიღრმისეულმა ინტერვიუებმა ცხადყო, რომ კამპანიებში მონაწილეობენ ადგილობრივი თვითმმართველობისა თუ მერიის წარმომადგენლები, მათთან დაახლოებული პირები, ხოლო მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილისთვის მსგავსი აქტივობები ძირითადად ხელმისაწვდომი არ არის.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს ისიც, რომ სამოქმედო გეგმა ითვალისწინებს ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნების ხელშეწყობასა და პოპულარიზაციისკენ მიმართულ კონკრეტულ აქტივობებს, რაც ვინდიშერის აღნიშნული კრიტერიუმის ნაწილად შესაძლოა მივიჩნიოთ. მაგალითისთვის, 2017-2020 წლებში უმცირესობების თეატრებისა და მუზეუმების მხარდაჭერისთვის ბიუჯეტიდან 8 მილიონ ლარზე მეტი გამოიყო, რაც სამოქმედო გეგმის მიხედვით, მომავალში კიდევ უფრო გაიზრდება. რაც შეეხება ეკონომიკურ ინტეგრაციას, სამოქმედო გეგმაში განსაზღვრულია კონკრეტული აქტივობები, რაც ხელს შეუწყობს ეთნიკური აზერბაიჯანელების ეკონომიკურ სტაბილურობას. მაგალითისთვის, ეთნიკური უმცირესობებისთვის სხვადასხვა ტიპის გრანტების ზრდის ხელშეწყობა და სხვა.

გეგმა ასევე ითვალისწინებს სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების მხარდაჭერას, რომლებიც მხარს უჭერენ უმცირესობების უფლებებს, რაც უზრუნველყოფს ამ ჯგუფების ხმას პოლიტიკის შემუშავებასა და განხორციელებაში.

აღნიშნული სამი კრიტერიუმის ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა ძირითადი მიგნებები:

- თანაბარ მოპყრობასთან დაკავშირებული ევროკავშირის მოთხოვნები სახელმწიფო პოლიტიკის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმაში მეტ-ნაკლებად არის გათვალისწინებული კონკრეტული ანტიდისკრიმინაციული ღონისძიებების სახით.
- რაც შეეხება მრავალფეროვნების შენარჩუნებას, 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმა, წინა წლების მსგავსად, მოიცავს კრიტიკულად მნიშვნელოვან ამოცანებსა თუ აქტივობებს, თუმცა დასახელებული ღონისძიებების შესრულების ნაწილში გარკვეული ჩავარდნები შეინიშნება, რასაც სიღრმისეული ინტერვიუების ანალიზიც ადასტურებს.
- რაც შეეხება ეფექტურ ჩართულობას სოციალურ, ეკონომიკურ, პოლიტიკურ და კულტურულ ცხოვრებაში - აღნიშნული საკითხი საკმაოდ კომპლექსურია და დღემდე მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება. ანალიზმა ცხადყო, რომ ევროკავშირის მსგავსი დირექტივა ნაწილობრივ

ასახული ან/და სამოქმედო გეგმაში სრულადაა ასახული, თუმცა პრობლემურია მისი პრაქტიკაში განხორციელების საკითხი.

დასკვნა

21-ე საუკუნეში დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობა წარმოუდგენელია ეთნიკური უმცირესობების მრავალფეროვნების ხელშეწყობისა და მათი ძირითადი უფლებების დაცვის გარეშე. საქართველო სწორედ იმ ქვეყანას წარმოადგენს, რომელსაც ეთნიკურ აზერბაიჯანელებთან თანაცხოვრების მრავალსაუკუნოვანი ისტორია გააჩნია. საყურადღებოა აღინიშნოს ისიც, რომ ეთნიკური აზერბაიჯანელები მნიშვნელოვან ინტერესს იჩენენ საქართველოში მიმდინარე სამოქალაქო და პოლიტიკური პროცესების მიმართ და აქტიურად ერთვებიან მათში, რაც არაერთი არასამთავრობო ორგანიზაციების კვლევითაც დასტურდება.

საქართველოში ეთნიკური აზერბაიჯანელის სამოქალაქო და პოლიტიკური ინტეგრაციის ძირითადი კურსი განსაზღვრულია სახელმწიფო პოლიტიკაში, რომლის 2021-22 წლების სამოქმედო გეგმაც შესწავლის მთავარ ობიექტს წარმოადგენდა.

კვლევის პროცესმა ცხადყო, რომ სახელმწიფო პოლიტიკის დოკუმენტში ეთნიკური აზერბაიჯანელების გამოწვევები და სამოქალაქო-პოლიტიკურ ინტეგრაციასთან დაკავშირებული საკითხები არაჯეროვნადაა ასახული. მეტიც, სიღრმისეულმა ინტერვიუებმა აჩვენა, რომ არსებობს მთელი რიგი პრობლემები, რასაც სამოქმედო გეგმა არ ეხება. დგინდება, რომ გამოწვევებისა და საჭიროებების სახელმწიფოსეული იდენტიფიკაციის მექანიზმი გარკვეულ ხარვეზებს შეიცავს, რაც სახელმწიფო პოლიტიკის ეფექტურად განხორციელებას უშლის ხელს.

მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება ის ფაქტიც, რომ სახელმწიფო პოლიტიკის დოკუმენტი, ხშირ შემთხვევაში, შემუშავებულია მხოლოდ ცალკეული კვლევების საფუძველზე, თუმცა მასში არ მონაწილეობენ ეთნიკური აზერბაიჯანელები, შესაბამისი ექსპერტული ჯგუფები თუ სხვა. ეს ყოველივე კი ხელს უშლის ეთნიკური აზერბაიჯანელების რეალური საჭიროებების სწორად გამოვლენას და მის ინკლუზიურ ასახვას სახელმწიფო პოლიტიკის დოკუმენტში.

რაც შეეხება ევროკავშირის სტანდარტებთან ჰარმონიზების ნაწილს, მართალია, ევროკავშირის არ გააჩნია ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის ერთიანი პოლიტიკა, თუმცა საქართველოს ასოცირების ხელშეკრულების საფუძველზე ნაკისრი აქვს კონკრეტული ვალდებულებები, რაც ნაშრომში ვინდიშერის კრიტერიუმების საფუძველზე გაანალიზდა. კვლევამ გამოკვეთა, რომ სტრუქტურულად და შინაარსობრივად დოკუმენტი თანხვედრაშია ევროკავშირის სტანდარტებთან, თუმცა განხორციელებისა და აღსრულების ეტაპი მეტად პრობლემურია. ამასთანავე, საინტერესოა, ვინდიშერის კრიტერიუმებიც, რომლითაც გამოჩნდა, რომ თანაბარი მოპყრობის, მრავალფეროვნების შენარჩუნებისა და უმცირესობების სამოქალაქო თუ პოლიტიკური ჩართულობის საკითხებს სახელმწიფოს მხრიდან მეტი ყურადღება და რელევანტური მექანიზმების შემუშავება სჭირდება, რაც ეთნიკური უმცირესობების სახელმწიფო დოკუმენტს ევროპულ სტანდარტებთან კიდევ უფრო დაახლოვებს.

ბიბლიოგრაფია

- Bertrand, J., & Haklai, O. (2015). *Democratization and ethnic minorities – Conflict or compromise? Routledge.
- Crowley, J. (2001). The political participation of ethnic minorities. *International Political Science Review*.
- Duyvene, T., & Koopmans, R. (2005). The integration of ethnic minorities into political culture: The Netherlands, Germany and Great Britain compared. *Acta Politica*, 50-73.
- Jones, M. (2015). Racial and ethnic disparities in breastfeeding. Retrieved from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25831234/>
- Kasatkina, N. (2003). The adaptation of ethnic minority groups: Defining the problem (Case of Lithuania). *Ethnicity Studies*.
- Kymlicka, W. (2017). *Liberal multiculturalism as a political theory of state-minority relations*. SAGE.
- Miller, Q. (2012). Ethnic identity and educational outcomes in African American college students.
- OHCHR. (2010). *Minority rights: International standards and guidance for implementation*, 7-12. Retrieved from <https://www.ohchr.org/en/publications/special-issue-publications/minority-rights-international-standards-and-guidance>
- Oxford Reference. (2018). *Copenhagen criteria, Review*. Retrieved from <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803095637775>
- Rovny, J. (2001). *Ethnic minorities, political competition and democracy*.
- Varshney, A. (2002). *Ethnic conflict and civic life: Hindus and Muslims in India*.
- Windischer, R. (2015). *Integration of new and old minorities in Europe: Different or similar policies and indicators? Integrim Online Papers*.
- გორგოძე, გ. (2008). ეთნიკური უმცირესობების სამოქალაქო ინტეგრაცია.
- კანდელაკი, ს. (2020). ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაცია საქართველოში: პოლიტიკური ჩართულობის ბარიერები, საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი.
- მისენაშვილი, ს. (2020). ევროკავშირი და ეთნიკური უმცირესობები საქართველოში: ინფორმაციული ვაკუუმი და დეზინფორმაცია. საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი.
- საქსტატი. (2020). მოსახლეობა და დემოგრაფია. Retrieved from <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/316/mosakhleoba-da-demografia>

საქართველოს მთავრობა. (2015). სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის სახელმწიფო სტრატეგია.

სახელმწიფო მინისტრის აპარატი. (2021). სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის სახელმწიფო სტრატეგიის 2021-2022 წწ. სამოქმედო გეგმა.

საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. (2014). ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულება. Retrieved from <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2496959?publication=0>

სორდია, გ. (2014). რა უნდა ვიცოდეთ თანამოქალაქე ეთნიკური აზერბაიჯანელების შესახებ. Retrieved from <https://tdi.ge/ge/page/ra-unda-vicodet-tanamokalake-etnikuri-azerbaijanelebis-shesaxeb>

ფირანიშვილი, ს. (2019). ეთნიკური უმცირესობების უფლებებთან დაკავშირებული საერთაშორისო სტანდარტების მიმოხილვა. *ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი.

NIMD. (2017). ეროვნული უმცირესობების ინტეგრაცია საქართველოში.

Smr.gov.ge. (2022). სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის 2021-2030 წწ. სახელმწიფო სტრატეგიის 2021-2022 წწ. სამოქმედო გეგმა. სახელმწიფო მინისტრის აპარატი.